

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL SEIMO KONTROLIERĖS INICIATYVA ATLIKTO TYRIMO NR. 5D-2026/2.1-426 DĖL LAISVĖS ATĖMIMO BAUSMĘ ATLIEKANČIŲ ARTIMŲJŲ GIMINAIČIŲ TEISĖS PASIMATYTI ĮGYVENDINIMO, KAI ABU ARTIMIEJI NETURI TEISĖS SAVARANKIŠKAI IŠVYKTI IŠ BAUSMĖS ATLIKIMO VIETOS

2026-09-07 Nr. PA-118

Vilnius

TYRIMO ESMĖ

1. Seimo kontrolierė pradėjo tyrimą savo praktikoje susidūrusi su atveju, kai Lietuvos kalėjimo tarnybos (toliau – LKT) Panevėžio kalėjimo pareigūnai informavo laisvės atėmimo bausmę pusiau atviro tipo bausmės atlikimo vietoje atliekančią nuteistąją, kad nuo 2026 m. sausio 1 d. jai nebus suteikiami nuotoliniai pasimatymai su kitame kalėjime laisvės atėmimo bausmę atliekančiu pilnamečiu sūnumi, nes nuteistųjų, kurie atlieka bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, net jei jie yra artimi giminaičiai, nuotolinių pasimatymų nenumato teisės aktai. Taigi, nuteistoji su kitame kalėjime laisvės atėmimo bausmę atliekančiu sūnumi gali bendrauti tik laiškais.

Tyrimu siekdama įvertinti, ar esamas teisinis reguliavimas nepagrįstai neriboja laisvės atėmimo bausmę atliekančių artimųjų giminaičių teisės pasimatyti, kai abu artimieji neturi teisės savarankiškai išvykti iš bausmės atlikimo vietos, ir ar toks reguliavimas yra tinkamas laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų socialiniams ryšiams su artimaisiais palaikyti.

TYRIMO IŠVADOS

2. Seimo kontrolierė 2026 m. kovo 18 d. raštu Nr. SE-658 kreipėsi į LKT prašydama paaiškinti tyrimui reikšmingas aplinkybes. Siekdama išsiaiškinti Teisingumo ministerijos poziciją dėl Skunde keliamos problemos, Seimo kontrolierė 2026 m. gegužės 19 d. raštu Nr. SE-1271 kreipėsi į Teisingumo ministeriją.

3. Seimo kontrolierė gavo LKT 2026 m. balandžio 8 d. raštą Nr. 1S-2382, 2026 m. rugpjūčio 11 d. raštą Nr. 1S-5712 ir Teisingumo ministerijos 2026 m. birželio 12 d. raštą Nr. (1.39 E) 7R-1752 (1 priedas).

4. Tyrimui aktualus teisinis reguliavimas, įtvirtintas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – Konvencija), Europos Tarybos Ministrų komiteto 2006 m. sausio 11 d. rekomendacijoje Nr. R (2006) 2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“ (toliau – Europos kalėjimų taisyklės), Bausmių vykdymo kodekse (toliau – BVK), Civiliniame kodekse, Viešojo administravimo įstatyme, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatuose, patvirtintuose Vyriausybės 2024 m. lapkričio 27 d. nutarimu Nr. 1016, Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444 (toliau – Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklės), Lietuvos kalėjimų tarnybos nuostatuose, patvirtintuose teisingumo ministro

2025 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. 1R-172, ir teismų praktika, suformuota Konstitucinio Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) jurisprudencijoje, pateikiami 2 ir 3 prieduose.

5. Nuteistiesiems, kurie neturi teisės išvykti iš bausmės atlikimo vietos, minimalus suteikiamų pasimatymų su kitais asmenimis skaičius ir pasimatymų rūšys nustatyti BVK 27, 33, 34 ir 39 straipsniuose (2 priedo 2.1 papunktis).

Uždaro tipo bausmės atlikimo vietose laikomi paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę per mėnesį gauti tris pasimatymus, kurie nuteistojo pasirinkimu vyksta nuotoliniu arba nekontaktiniu būdu, ir vieną pasimatymą, kuris nuteistojo pasirinkimu vyksta prižiūrint arba neprižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovui. Drausmės grupei priskirti nuteistieji turi teisę per mėnesį gauti tris pasimatymus, kurie vyksta nuotoliniu būdu, ir vieną pasimatymą, kuris vyksta prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovui.

Pusiau atviro tipo bausmės atlikimo vietose laikomi paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę per mėnesį gauti keturis pasimatymus, iš kurių vienas vyksta neprižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovui. Drausmės grupei priskirti nuteistieji turi teisę per mėnesį gauti tris pasimatymus, kurie nuteistojo pasirinkimu vyksta nuotoliniu arba nekontaktiniu būdu, ir vieną pasimatymą, kuris vyksta prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovui. Lengvajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę gauti neribotą pasimatymų, iš kurių du per mėnesį vyksta neprižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovui, skaičių.

Nuteistųjų pasimatymų su savo nepilnamečiais vaikais (įvaikiais) skaičius neribojamas.

Nuteistieji, atsižvelgdami į turimų pasimatymų skaičių, pasirenka, kaip įgyvendins savo teisę pasimatyti. Prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovams, nuteistiesiems leidžiama pasimatyti nuotoliniu arba nekontaktiniu būdu – iki dviejų valandų, o kontaktiniu būdu – iki trijų valandų.

Laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgaliotas pareigūnas turi teisę leisti papildomai pasimatyti, prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovams, nuotoliniu arba nekontaktiniu būdu – iki dviejų valandų, kontaktiniu būdu – iki trijų valandų, jeigu to nuteistasis prašo dėl svarbių priežasčių.

Kontaktiniu būdu nuteistųjų pasimatymai vyksta tik su artimaisiais, o lengvajai grupei priskirtų nuteistųjų – ir su kitais asmenimis.

Laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovams neprižiūrint specialiose bausmės atlikimo vietos patalpose (iki dvidešimt keturių valandų) nuteistajam leidžiama pasimatyti tik su sutuoktiniu arba sugyventiniu.

Nuteistiesiems, kurie bausmę atlieka būdami priskirti lengvajai grupei, socialiniams ryšiams palaikyti gali būti leidžiama papildomai pasimatyti neprižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovui.

Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklėse nustatyta, kad pasimatyti su nuteistuoju nuotoliniu būdu leidžiama tik nuteistojo artimiesiems. Pasimatyti nuotoliniu būdu su kitais asmenimis nuteistajam leidžiama tik gavus laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgalioto pareigūno leidimą (2 priedo 2.5 papunktis).

Pagal BVK artimaisiais laikomi sutuoktinis arba sugyventinis ir artimieji giminaičiai. Pagal Civilinį kodeksą artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys) (2 priedo 2.1 ir 2.2 papunkčiai).

6. Seimo kontrolierei gavus informacijos apie galimai nuo 2026 m. sausio mėn. pasikeitusias galimybes laisvės atėmimo bausmę atliekantiems artimiesiems giminaičiams palaikyti socialinius ryšius, Seimo kontrolierė kreipėsi į LKT, prašydama paaiškinti, kas nuo 2026 m. pasikeitė laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų pasimatymų su artimaisiais giminaičiais reglamentavime, ir kokia dabar yra tokių pasimatymų organizavimo procedūra.

LKT, atsakydama į Seimo kontrolierės paklausimą, nurodė, kad nuteistųjų teisė pasimatyti įtvirtinta BVK 39 straipsnyje ir Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių XI skyriuje. Taip pat pažymėjo, kad teisės aktuose nėra nustatytos jokios konkrečios tvarkos, reglamentuojančios pasimatymų organizavimo procedūrą, kai laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis prašo pasimatyti su artimuoju giminaičiu (1 priedo 1.1 ir 1.2 papunkčiai).

LKT rašte nurodė, jog pastaruoju metu stebimas padidėjęs nuotolinių teismo posėdžių, ikiteisminių ir teisminių procesinių veiksmų (pvz., prokurorų ir pareigūnų, atliekančių ikiteisminius tyrimus, vykdomų apklausų), atliekamų nuotoliniu būdu, skaičius. Atsižvelgiant į ribotą nuotolinių pasimatymų (susitikimų) vietų skaičių, pareigūnų trūkumą bei saugumo reikalavimus, pirmenybė teikiama būtent tokiems atvejams. LKT informavo, kad atsižvelgiant į tai, taip pat į tai, kad nėra aiškaus nuotolinių pasimatymų tarp artimųjų giminaičių, atliekančių bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, teisinio reglamentavimo ir siekiant suvienodinti kalėjimuose taikomą praktiką, nuo 2026 m. sausio mėn. priimtas bendras saugumo koordinavimą ir kontrolę užtikrinančių padalinių sprendimas neteikti leidimų tokio pobūdžio nuotoliniams pasimatymams. LKT pažymėjo, jog nuteistiesiems suteikiamos ir kitokios priemonės socialinių ryšių palaikymui (1 priedo 1.2 ir 1.3 papunkčiai).

7. Seimo kontrolierė, atsižvelgusi į tyrimo metu LKT jai pateiktą paaiškinimą, kad nėra aiškaus nuotolinių pasimatymų tarp artimųjų giminaičių, atliekančių bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, teisinio reglamentavimo, ir į tai, kad formuoti valstybės politiką bausmių vykdymo sistemos srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti šios politikos įgyvendinimą pavesta Teisingumo ministerijai (2 priedo 2.4 papunktis), kreipėsi į Teisingumo ministeriją, prašydama pateikti savo poziciją.

Teisingumo ministerija 2026 m. birželio 12 d. rašte paaiškino, kad BVK 39 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytas vienas iš nuteistųjų pasimatymo su kitais asmenimis būdų – nuotolinis pasimatymas. Šio pasimatymo tvarka nustatyta Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklėse. Pagrindinės nuostatos, susijusios su nuotolinio pasimatymo suteikimu ar įgyvendinimu, įtvirtintos taisyklių 85–87 ir 89–92 punktuose (1 priedo 2.2 papunktis).

Ministerijos rašte (jo kopiją Teisingumo ministerija adresavo ir LKT) pažymima, kad „paminėtų teisės aktų nuostatos neišskiria specialių sąlygų nuteistųjų nuotoliniams pasimatymams su artimaisiais ar kitais asmenimis, kurie atlieka laisvės atėmimo bausmę, todėl šie pasimatymai *turi būti suteikiami ir vykdomi bendra tvarka, kaip ir kitiems asmenims*. Atitinkamai šiuo raštu rekomenduojama Lietuvos kalėjimų tarnybai įvertinti pastarąjį aspektą ir sudaryti tinkamas galimybes nuteistiesiems įgyvendinti savo teisę į paminėtus pasimatymus.“

Taigi, ministerija išreiškė aiškią poziciją, kad, vadovaujantis esamu reglamentavimu, laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų teisė nuotoliniu būdu pasimatyti su artimaisiais giminaičiais turi būti įgyvendinama nepaisant to, kad artimasis taip pat atlieka laisvės atėmimo bausmę. Analogišką išvadą dėl teisės aktuose numatytos galimybės laisvės atėmimo bausmę atliekantiems nuteistiesiems suteikti nuotolinį pasimatymą su artimaisiais, laisvės atėmimo bausmę atliekančiais kitoje įkalinimo įstaigoje, yra padaręs ir Regionų administracinis teismas 2026 m. birželio 15 d. sprendime administracinėje byloje Nr. I1-10931-816/2026.

8. Konvencijos 8 straipsnyje įtvirtinta, kad kiekvienas asmuo turi teisę, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, o valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šia teise, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti (2 priedo 1.1 papunktis).

Remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, LVAT nuosekliai pabrėžia, kad laisvės apribojimo metu asmenys iš esmės nenustoja naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Konvencija. Valstybė turi pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (3 priedo 2.3.3 papunktis).

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pripažįstama, kad laisvės atėmimo bausmė visada daro įtaką įprastam asmens gyvenimui ir neišvengiamai nustato tam tikrus apribojimus ir kontrolę. Atsižvelgiant į įkalinimo įstaigų pobūdį, gali būti pateisinami platesni apribojimai nei laisvėje esančių asmenų atžvilgiu. Tai savo praktikoje pažymi ir LVAT (3 priedo 2.3.2 papunktis). Tačiau akivaizdu, kad nuteistųjų teisės neturi būti ribojamos nepagrįstai, ignoruojant įstatyme įtvirtintą reglamentavimą.

Teisės doktrinoje ir teismų praktikoje nuolat pabrėžiama, kad kiekviena valstybės įstaiga (institucija) yra saistoma bendrųjų konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigų tarnavimo žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.). Iš konstitucinio imperatyvo, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, kildinamas gero administravimo principas. Tinkamas, atsakingas valdymas yra neatsiejamas nuo gero administravimo. Konstitucinis atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, taip pat turi tinkamai įgyvendinti jiems įstatymais suteiktus įgaliojimus (3 priedo 1 punktas, 2.1 papunktis). Įstatymo viršenybės principas viešojo administravimo subjektus, be kita ko, įpareigoja, kad jų priimami administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais būtų pagrįsti įstatymais (2 priedo 2.4 ir 2.5 papunkčiai).

9. Tyrimo metu nustatyta, kad laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų teisę pasimatyti su artimaisiais ir kitais asmenimis reglamentuojančios teisės aktų nuostatos pastaruoju metu (pvz., nuo 2026 m.) nebuvo keičiamos.

Kaip minėta, tiek Teisingumo ministerijos, tiek teismo vertinimu, vadovaujantis esamu reglamentavimu, nuteistųjų nuotoliniai pasimatymai su artimaisiais giminaičiais, kurie taip pat atlieka laisvės atėmimo bausmę, turi būti organizuojami bendra tvarka.

Taigi, LKT teiginio, kad nėra aiškaus nuotolinių pasimatymų tarp artimųjų giminaičių, atliekančių bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, teisinio reglamentavimo, pagrįstumas kelia abejonių. Šis LKT paaiškinimas vertintinas kritiškai ir todėl, kad LKT nepateikė dokumentų, įrodančių, kad ėmėsi kokių nors veiksmų, siekdama išspręsti teisinio reglamentavimo problemas, pavyzdžiui, teikė Teisingumo ministerijai pasiūlymus dėl teisės aktų tobulinimo. Tai, kad ministerija nėra gavusi iš LKT siūlymų dėl BVK nuostatų, reglamentuojančių vaizdo skambučių ir pasimatymus, pakeitimų, nurodyta ir ministerijos rašte Seimo kontrolierei (1 priedo 2.1 papunktis).

10. Bausmių vykdymo tikslas yra siejamas su nuteistojo resocializacija, t. y. visas kalinimas turėtų vykti taip, kad asmenys, kuriems buvo apribota laisvė, galėtų lengviau integruotis į laisvą visuomenę, gebėtų savo gyvenimo tikslų siekti teisėtais būdais ir priemonėmis. Įkalintų asmenų resocializacijai svarbius veiksnius bei sėkmingą kalinių integraciją į visuomenę tyrinėjantys mokslininkai sutaria, kad kalinių ryšiai su artimaisiais yra vienas svarbiausių veiksnių, padedančių pasiruošti išėjimui į laisvę ir sulaikančių nuo nusikalstamo elgesio. Be to, ryšių su artimaisiais palaikymas siejamas su geresne kalinių psichine sveikata.

Neatsitiktinai Europos kalėjimų taisyklėse nustatyta, kad gyvenimas įkalinimo įstaigoje turėtų kiek įmanoma labiau priartėti prie pozityvių gyvenimo visuomenėje aspektų. Kaliniams turi būti leidžiama kiek galima dažniau bendrauti telefonu ar kitokiomis ryšio priemonėmis bei pasimatyti su giminėmis ir kitais asmenimis. Kalinių pasimatymai turi būti

organizuojami taip, kad leistų kiek tai yra įmanoma geriau kaliniams palaikyti ir tęsti santykius su šeimos nariais (2 priedo 1.2 papunktis).

Pažymėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo ir nacionalinėje jurisprudencijoje ne kartą pasisakyta, kad valstybės, nepriklausomai nuo logistinių, finansinių ar kitokių sunkumų, privalo organizuoti įkalinimo įstaigų sistemą taip, kad būtų užtikrinta pagarba kalinių orumui (3 priedo 2.3.3 papunktis). Nuteistųjų teisė į nuotolinius pasimatymus yra viena iš nuteistųjų teisių, padedančių palaikyti santykius su artimais žmonėmis. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pabrėžęs, jog nors laisvės atėmimas savo prigimtimi yra privataus ir šeimos gyvenimo ribojimas, tačiau kalinio asmens teisės į šeimos gerbimą būtina dalis yra tai, kad kalėjimo administracija padėtų palaikyti veiksmingą bendravimą su artimais šeimos nariais (žr. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimą *Messina prieš Italiją* (Nr. 2), pareiškimas Nr. 25498/94, 61 p.).

11. Kaip minėta, įstatyme (BVK) įtvirtinta laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų teisė pasimatyti su savo artimaisiais, neišskiriant ir tų, kurie taip pat atlieka laisvės atėmimo bausmę. Bausmių vykdymo reglamentavimo pagrindinis tikslas – nustatyti tokią bausmių vykdymo tvarką, kad atlikę bausmę nuteistieji savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis (2 priedo 2.1 papunktis). Tačiau teisinis reguliavimas neturi prasmės, jeigu juo suteiktos teisės nėra įgyvendinamos.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, vadovaujantis BVK 39 straipsnio nuostatomis, nuteistieji, atsižvelgdami į turimų pasimatymų skaičių, pasirenka, kaip įgyvendins savo teisę pasimatyti. LVAT yra išaiškinęs, kad asmeniui nusprendus pasinaudoti teise į pasimatymą tam tikru įstatyme numatytu būdu ir atitinkant įstatyme numatytus reikalavimus į tokius pasimatymus (turint teisę tokiu būdu pasimatyti), pasimatymų teisės suteikimas negali priklausyti išimtinai nuo įkalinimo įstaigos diskrecijos, nes tokiu atveju būtų paneigiamos nuteistiesiems BVK suteiktos teisės ir jų įgyvendinimas priklausytų išimtinai nuo kitų asmenų valios. Iš esmės tokie veiksmai nurodytą teisę paverstų deklaratyvia ir neefektyvia (3 priedo 2.2 papunktis).

Taigi, LKT, kaip institucijai, kuriai pavesta įgyvendinti valstybės politiką bausmių vykdymo sistemos srityje (2 priedo 2.6 papunktis), kyla pareiga užtikrinti įstatyme nustatytų nuteistųjų teisių įgyvendinimą, įskaitant teisės nuotoliniu būdu pasimatyti su artimaisiais įgyvendinimą.

Tačiau LKT pareigūnai, užuot sprendę, jų nuomone, neaiškaus reglamentavimo klausimą, taip pat infrastruktūros ir pareigūnų trūkumo problemas, priėmė sprendimą visiškai atsisakyti suteikti nuteistiesiems galimybę pasimatyti su artimaisiais giminaičiais, atliekančiais laisvės atėmimo bausmę kitame kalėjime, o galimus pasiūlymus dėl BVK nuostatų, reglamentuojančių vaizdo skambučius bei pasimatymus, pakeitimų tik svarsto pateikti ateityje (1 priedo 1.2 ir 1.4 papunkčiai).

LKT paaiškinimas, kad nuteistieji gali naudotis kitomis priemonėmis socialiniams ryšiams palaikyti, neatleidžia LKT nuo pareigos užtikrinti galimybę nuteistiesiems naudotis visomis teisės aktuose įtvirtintomis jų teisėmis, įskaitant teisę pasimatyti su savo artimaisiais. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad artimųjų, kurie abu atlieka laisvės atėmimo bausmę ir abu neturi teisės išvykti iš bausmės atlikimo vietos, kitos socialinių ryšių palaikymo priemonės faktiškai apsiriboja teise susirašinėti, tačiau akivaizdu, kad laišškai negali prilygti pokalbiui ir gyvam bendravimui. Be to, laiškų siuntimas – tai ir finansinės išlaidos, o dalis nuteistųjų yra nemokūs arba jų finansinės galimybės yra labai ribotos.

12. Apibendrinama tai, kas paminėta pirmiau, Seimo kontrolierė pažymi, kad LKT sprendimas nesuteikti galimybės artimiesiems giminaičiams, atliekantiems bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, pasimatyti nuotoliniu būdu, argumentuojant nepakankamu kompiuterizuotų vietų, pritaikytų nuotoliniams pasimatymams rengti, skaičiumi ir pareigūnų trūkumu, neatitinka nei įstatymo viršenybės, nei gero administravimo (atsakingo valdymo) principų. Taip pat neatitinka Europos Žmogaus Teisių Teismo

formuojamos praktikos, kad kalinčio asmens teisės į šeimos gerbimą būtina dalis yra tai, kad kalėjimo administracija padėtų palaikyti veiksmingą bendravimą su artimais šeimos nariais, o kalėjimo administracijos paaiškinimai, jog įstaiga neturi tinkamų sąlygų užtikrinti pasimatymus su artimaisiais, laikomi Europos žmogaus teisių konvencijos prasme nepriimtinais.

Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Seimo kontrolierės tyrimas (atliktas savo iniciatyva) dėl laisvės atėmimo bausmę atliekančių artimųjų giminaičių teisės pasimatyti įgyvendinimo, kai abu artimieji neturi teisės savarankiškai išvykti iš bausmės atlikimo vietos, yra pagrįstas.

13. Šio tyrimo metu Seimo kontrolierė gavo LKT Šiaulių kalėjime laisvės atėmimo bausmę atliekančio nuteistojo skundą dėl kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), nesuteikiant galimybės nuotoliniu būdu pasimatyti su kitame kalėjime laisvės atėmimo bausmę atliekančiu broliu (toliau – Skundas). Skundo tyrimo metu LKT informavo Seimo kontrolierę, kad atsižvelgiant į Teisingumo ministerijos 2026 m. birželio 12 d. raštą, Regionų administracinio teismo 2026 m. birželio 15 d. sprendime administracinėje byloje Nr. 11-10931-816/2026 pateiktą reglamentavimo vertinimą ir papildomą aplinkybių įvertinimą, nuspręsta nuteistiesiems, kurie yra artimieji giminaičiai ir atlieka bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, suteikti galimybę dalyvauti nuotoliniuose pasimatymuose. Šis nurodymas įtvirtintas LKT direktoriaus 2026 m. rugpjūčio 4 ir 5 d. pasitarimuose kalėjimų viršininkams ir atsakingiems LKT skyriams duotuose pavedimuose (1 priedo 3 ir 4 punktai).

14. Atsižvelgdama į tai, kad LKT nuo 2026 m. sausio mėn. nesudarė galimybės artimiesiems giminaičiams, atliekantiems bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, pasinaudoti įstatyme numatyta teise pasimatyti nuotoliniu būdu, taip pat į LKT pateiktą informaciją apie LKT direktoriaus 2026 m. rugpjūčio mėn. pavedimą kalėjimų viršininkams ir atsakingiems LKT skyriams leisti ir pradėti organizuoti kalėjimuose nuteistųjų (artimų giminaičių), kurie atlieka bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, nuotolinius pasimatymus, Seimo kontrolierė rekomenduoja LKT direktoriui ateityje užtikrinti, kad laisvės atėmimo bausmę atliekantiems artimiesiems visada būtų sudaryta reali galimybė pasinaudoti įstatymo suteikta teise pasimatyti, įskaitant nuotoliniu būdu.

Įvertinusi LKT pateiktą informaciją, kad įkalinimo įstaigoms nebuvo aiškus artimųjų giminaičių, atliekančių bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, nuotolinių pasimatymų teisinis reglamentavimas, nėra konkrečios tvarkos, reglamentuojančios pasimatymų organizavimo procedūrą, ir kalėjimuose buvo taikoma skirtinga praktika, Seimo kontrolierė rekomenduoja LKT direktoriui įvertinti, ar nuteistųjų, atliekančių bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, nuotolinių pasimatymų teisinis reglamentavimas yra pakankamas, ir, paaiškėjus, kad tokie pasimatymai būtų organizuojami sklandžiau ir efektyviau, jei būtų reglamentuota jų organizavimo procedūra, imtis priemonių organizavimo procesui LKT reglamentuoti.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

15. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierė nusprendžia savo iniciatyva pradėti tyrimą dėl laisvės atėmimo bausmę atliekančių artimųjų giminaičių teisės pasimatyti įgyvendinimo, kai abu artimieji neturi teisės savarankiškai išvykti iš bausmės atlikimo vietos, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

16. Vadovaudamasi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 ir 17 punktais, Seimo kontrolierė Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriui rekomenduoja:

16.1. užtikrinti, kad laisvės atėmimo bausmę atliekantiems artimiesiems visada būtų sudaryta reali galimybė pasinaudoti įstatymu suteikta teise pasimatyti, taip pat ir nuotoliniu būdu;

16.2. įvertinti, ar artimųjų, atliekančių bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, nuotolinių pasimatymų teisinis reglamentavimas yra pakankamas, ir, paaiškėjus, kad tokie pasimatymai būtų organizuojami sklandžiau ir efektyviau, jei būtų reglamentuota jų organizavimo procedūra, imtis priemonių organizavimo procesui LKT reglamentuoti.

Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašoma informuoti **Seimo kontrolierę** (rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus ir juos pagrindžiančius dokumentus Seimo kontrolierei pateikti el. p. ombuds@lrski.lt arba per E. pristatymo informacinę sistemą).

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė

TYRIMO METU GAUTA INFORMACIJA

1. Seimo kontrolierė gavo LKT 2026 m. balandžio 8 d. raštą Nr. 1S-2382, kuriame pateikta ši informacija:

1.1. „Informuojame, kad nuteistųjų teisė pasimatyti yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau – BVK) 39 straipsnyje bei Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 1R-444 (toliau – Taisyklės) XI skyriuje.“

1.2. „Pažymime, jog teisės aktai nenumato jokios konkrečios tvarkos, reglamentuojančios pasimatymų organizavimo procedūros, kai laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis prašo pasimatyti su artimuoju giminaičiu. Nurodome, jog pastaruoju metu stebimas padidėjęs nuotolinių teismo posėdžių, ikiteisminių ir teisminių procesinių veiksmų (pvz., apklausų, vykdomų pareigūnų, atliekančių ikiteisminius tyrimus, prokurorų ir pan.), vykdomų nuotoliniu būdu, skaičius, todėl, atsižvelgiant į ribotą nuotolinių pasimatymų (susitikimų) vietų skaičių, pareigūnų trūkumą bei saugumo reikalavimus, pirmenybė teikiama būtent tokiems atvejams. Atsižvelgiant į tai, siekiant suvienodinti kalėjimuose taikomą praktiką bei atsižvelgiant į aiškaus teisinio reglamentavimo, įtvirtinančio nuotolinių pasimatymų tarp artimųjų giminaičių, atliekančių bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, nebuvimą, nuo 2026 m. sausio mėn. priimtas bendras saugumo koordinavimą ir kontrolę užtikrinančių padalinių sprendimas neteikti leidimų tokio pobūdžio nuotoliniams pasimatymams. Pažymime, jog nuteistiesiems suteikiamos ir kitokios priemonės socialinių ryšių palaikymui.“

1.3. „Nuteistoji [...] į Lietuvos kalėjimų tarnybos Panevėžio kalėjimą atvyko 2025-06-03. Laikotarpyje nuo 2025-06-03 iki 2026-01-01 nuteistoji buvo patekusi 8 prašymus dėl pasimatymo prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovams nuotoliniu būdu (iki dviejų valandų) su Lietuvos kalėjimų tarnybos Alytaus kalėjime laisvės atėmimo bausmę atliekančiu pilnamečiu sūnumi. Nuteistosios prašymai buvo tenkinami, pasimatymai įvyko 2025-07-03, 2025-08-04, 2025-08-18, 2025-09-12, 2025-10-06, 2025-11-26, 2025-12-02 bei 2026-01-01 ([...]). Nuo 2026 m. sausio 1 d. nuteistoji [...] prašymų nepateikė, nes buvo informuota, kad pasimatymai su laisvės atėmimo bausmę atliekančiu sūnumi nebebus suteikiami. Šiuo metu pasimatymai su kitoje laisvės atėmimo vietoje bausmę atliekančiu sūnumi nebėra suteikiami. Toks sprendimas priimtas siekiant taikyti vienodą praktiką visose laisvės atėmimo vietose bei užtikrinti saugumo reikalavimus.“

1.4. „Informuojame, jog Lietuvos kalėjimų tarnyba šiuo metu svarsto galimus pasiūlymus dėl BVK nuostatų, reglamentuojančių vaizdo skambučius bei pasimatymus, pakeitimų.“

2. Seimo kontrolierė gavo Teisingumo ministerijos 2026 m. birželio 12 d. raštą Nr. (1.39 E) 7R-1752, kuriame pateikta ši informacija:

2.1. „Informuojame, kad Teisingumo ministerija nėra gavusi iš Lietuvos kalėjimų tarnybos siūlymų dėl BVK nuostatų, reglamentuojančių vaizdo skambučius ir pasimatymus, pakeitimų.“

2.2. „Paaiškiname, kad BVK 39 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta vienas iš nuteistųjų pasimatymo su kitais asmenimis būdų – nuotolinis pasimatymas. Šio pasimatymo įgyvendinimo tvarką nustato Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklės, patvirtintos teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444 „Dėl Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso, Lietuvos Respublikos probacijos įstatymo ir Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo įgyvendinimo“ (toliau – LAVĮVTT). Pagrindinės LAVĮVTT nuostatos, susijusios su nuotolinio pasimatymo suteikimu/įgyvendinimu:

- pasimatyti su nuteistuoju nuotoliniu būdu leidžiama tik nuteistojo artimiesiems¹ (LAVIVTT 86 punktas);
 - pasimatyti nuotoliniu būdu su kitais asmenimis nuteistajam leidžiama tik gavus laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgalioto pareigūno leidimą (LAVIVTT 86 punktas);
 - bendra nuteistųjų pasimatymų, kurie vyksta nuotoliniu, trukmė negali būti ilgesnė kaip 4 valandos. Pasimatymai dalimis nesuteikiami (LAVIVTT 85 punktas);
 - asmuo, norintis, kad jam būtų suteiktas pasimatymas su nuteistuoju, laisvės atėmimo vietų įstaigai paštu arba elektroninėmis ryšio priemonėmis pateikia pasirašytą prašymą suteikti pasimatymą su nuteistuoju, kurio pavyzdinę formą tvirtina laisvės atėmimo vietų įstaigos direktorius (LAVIVTT 87 punktas);
 - laisvės atėmimo vietų įstaiga, gavusi asmens prašymą dėl pasimatymo suteikimo, nustato, ar nuteistasis turi teisę į pasimatymą, patikrina šiame prašyme nurodytą informaciją duomenų registruose, informacinėse sistemose, nuteistojo asmens byloje bei kituose informacijos šaltiniuose ir priima sprendimą, ar pasimatymas galės įvykti prašyme nurodyta data ir laiku (LAVIVTT 89 punktas);
 - tuo atveju, jei pasimatymas prašyme suteikti pasimatymą su nuteistuoju nurodyta data ar laiku negali įvykti dėl objektyvių priežasčių (užimtos pasimatymų patalpos, nuteistasis negalės dalyvauti pasimatyme dėl atliekamos nuobaudos ar kt.), laisvės atėmimo vietų įstaiga informuoja asmenį, pateikęs šį prašymą, ir pasiūlo kitą datą ar laiką, kada prašomas pasimatymas galėtų įvykti (LAVIVTT 90 punktas);
 - sprendimą suteikti pasimatymą per 5 darbo dienas nuo prašymo gavimo dienos priima laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgaliotas pareigūnas. Atsisakius suteikti pasimatymą arba antrą pasimatymą iš eilės be pertraukos, apie tai motyvuotu raštu informuojamas prašymą pateikęs asmuo (LAVIVTT 91 punktas);
 - siekiant įsitikinti, kad nuotoliniame pasimatyme dalyvauja tik nuteistojo nurodyti jo artimieji, arba asmuo, su kuriuo pasimatyti nuotoliniu būdu nuteistajam leido laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgaliotas pareigūnas, pradedant nuotolinį pasimatymą jame dalyvaujantys asmenys laisvės atėmimo įstaigos pareigūnui privalo pateikti (parodyti) asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą. Laisvės atėmimo vietų įstaigos pareigūnas turi teisę patikrinti, ar nuotolinio pasimatymo metu nuteistasis bendrauja tik su tuo (tais) asmeniu (asmenimis), su kuriuo (kuriais) jam buvo leista tokiu būdu pasimatyti (LAVIVTT 92 punktas).
- Taigi paminėtų teisės aktų nuostatos neišskiria specialių sąlygų nuteistųjų nuotoliniams pasimatymams su artimaisiais ar kitais asmenimis, kurie atlieka laisvės atėmimo bausmę, todėl šie pasimatymai *turi būti suteikiami ir vykdomi bendra tvarka, kaip ir kitiems asmenims*. Atitinkamai šiuo raštu rekomenduojama Lietuvos kalėjimų tarnybai įvertinti pastarąjį aspektą ir sudaryti tinkamas galimybes nuteistiesiems įgyvendinti savo teisę į paminėtus pasimatymus.“

3. Seimo kontrolierė gavo LKT 2026 m. rugpjūčio 11 d. raštą Nr. 1S-5712, kuriame pateikta ši informacija:

„Informuojame, jog šiuo metu, atsižvelgiant į minėtą Lietuvos Respublikos teisingumo viceministro raštą, Regionų administracinio teismo nutartį bei papildomą aplinkybių įvertinimą, nuspręsta nuteistiesiems, kurie yra artimieji ir atlieka laisvės atėmimo bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose, suteikti galimybę dalyvauti nuotoliniuose pasimatymuose. Šis nurodymas buvo įtvirtintas Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus pavedimuose (reg. 2026-08-07, Nr. LV-56864; kopija pridedama).“

4. LKT pateiktame Seimo kontrolieriui Lietuvos kalėjimų tarnybos direktoriaus pavedimų, duotų LKT padaliniams 2026 m. rugpjūčio 4 ir 5 d. pasitarimuose, išrašė

¹ Artimaisiais pagal BVK 27 straipsnio 2 dalį laikomi: sutuoktinis arba sugyventinis ir artimieji giminaičiai. Artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys) (Civilinio kodekso 3.135 straipsnis).

nurodyta: „Atsižvelgiant į Seimo kontrolierių išvadą, taip pat į Teisingumo ministerijos išaiškinimą dėl nuotolinių pasimatymų suteikimo, kalėjimuose leisti ir pradėti organizuoti nuotolinius pasimatymus tarp nuteistųjų (artimų giminaičių), kurie abu atlieka bausmę skirtingose laisvės atėmimo vietose.“

TYRIMUI REIKŠMINGOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS

1. Tarptautinės teisės dokumentai:

1.1. *Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio „Teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą“:*

1 dalis: „Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiama jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.“

2 dalis: „Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

1.2. *Europos Tarybos Ministrų komiteto 2006 m. sausio 11 d. rekomendacijos Nr. R (2006) 2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“:*

5 punktas: „Gyvenimas kalinimo įstaigoje turėtų kiek įmanoma labiau priartėti prie pozityvių gyvenimo visuomenėje aspektų.“

24.1 papunktis: „Kalinams turi būti leidžiama kiek galima dažniau susirašinėti bei bendrauti telefonu ar kitokiomis ryšio priemonėmis su giminėmis, kitais asmenimis ir įvairių organizacijų atstovais bei pasimatyti su šiais asmenimis.“

24.4 papunktis: „Kalinių pasimatymai turi būti organizuojami taip, kad leistų kiek tai yra įmanoma geriau kaliniams palaikyti ir tęsti santykius su šeimos nariais.“

2. Nacionalinės teisės aktai:

2.1. *Bausmių vykdymo kodekso:*

1 straipsnio „Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso paskirtis“ 2 dalis: „Šio kodekso paskirtis – nustatyti tokią bausmių vykdymo tvarką, kad atlikę bausmę nuteistieji savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis.“

4 straipsnio „Bausmių vykdymo principai“ 1 dalis: „Bausmių vykdymas grindžiamas šiais principais: [...]; 5) humanizmo. Šio principo esmė ta, kad vykdant bausmes taikomos priemonės neturi apriboti nuteistojo teisių ir laisvių, jei tai nėra pagrįsta ir būtina; be to, bausmės vykdymu nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumo, o medicinos, biologiniai ir kitokie mokslo bandymai su nuteistaisiais draudžiami, net jei patys nuteistieji sutiktų, kad jie būtų atliekami; [...].“

27 straipsnio „Nuteistųjų areštu teisės ir pareigos“ 2 dalis: „Nuteistieji areštu turi teisę tris kartus per savaitę paskambinti ir gauti vieną pasimatymą per trisdešimt parų. Nuteistųjų areštu pasimatymai vyksta tik prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovams: su sutuoktiniu arba sugyventiniu ir artimaisiais giminaičiais (toliau kartu – artimieji) – kontaktiniu būdu (pasimatymo trukmė – iki trijų valandų), o su kitais asmenimis – tik nuotoliniu arba nekontaktiniu būdu (pasimatymo trukmė – iki dviejų valandų). [...].“

33 straipsnio „Uždaro tipo bausmės atlikimo vietose laikomi nuteistieji ir jiems taikomos bausmės atlikimo sąlygos“:

3 dalis: „Uždaro tipo bausmės atlikimo vietose nuteistieji bausmę atlieka paprastojoje grupėje arba drausmės grupėje.“

4 dalis: „Paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę: 1) per mėnesį gauti tris pasimatymus, kurie nuteistojo pasirinkimu vyksta nuotoliniu arba nekontaktiniu būdu, ir vieną pasimatymą, kuris nuteistojo pasirinkimu vyksta prižiūrint arba neprižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovui; [...].“

5 dalis: „Drausmės grupei priskirti nuteistieji turi teisę: 1) per mėnesį gauti tris pasimatymus, kurie vyksta nuotoliniu būdu, ir vieną pasimatymą, kuris vyksta prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovui; [...]“

39 straipsnio „Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų teisė pasimatyti“:

1 dalis: „Nuteistųjų pasimatymai vyksta prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovams arba neprižiūrint. Nuteistieji, atsižvelgdami į turimų pasimatymų skaičių, pasirenka, kaip įgyvendins savo teisę pasimatyti. Nuteistųjų pasimatymų su savo nepilnamečiais vaikais (įvaikiais) skaičius neribojamas. Minimalus nuteistiesiems suteikiamų pasimatymų su kitais asmenimis skaičius ir pasimatymų rūšis nustatyti šio kodekso 33, 34, 35 ir 71 straipsniuose. Laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgaliotas pareigūnas turi teisę leisti papildomai pasimatyti šio straipsnio 2 dalyje nustatytais būdais, jeigu to nuteistasis prašo dėl svarbių priežasčių.“

2 dalis: „Prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovams, nuteistiesiems leidžiama pasimatyti šiais būdais: 1) nuotoliniu arba nekontaktiniu būdu – iki dviejų valandų; 2) kontaktiniu būdu – iki trijų valandų.“

4 dalis: „Laisvės atėmimo vietų įstaigos atstovams neprižiūrint, nuteistiesiems leidžiama pasimatyti šiais būdais: 1) specialiose bausmės atlikimo vietos patalpose – iki dvidešimt keturių valandų; 2) pilnamečiam nuteistajam be palydos, o nepilnamečiam nuteistajam – kartu su artimaisiais giminaičiais arba globėjais (rūpintojais) ar kitais pasitikėjimo vertais asmenimis išvykstant pasimatyti iš bausmės atlikimo vietos – iki aštuonių valandų.“

5 dalis: „Šio straipsnio 4 dalies 1 punkte nurodyto pasimatymo metu nuteistajam leidžiama pasimatyti tik su sutuoktiniu arba sugyventiniu. Šio straipsnio 4 dalies 2 punkte nurodytu atveju nuteistajam leidžiama išvykti iš bausmės atlikimo vietos šio kodekso 77 straipsnyje nustatytu atveju.“

10 dalis: „Nuteistiesiems sutuoktiniams, kurie abu atlieka bausmę ir abu neturi teisės išvykti iš bausmės atlikimo vietos, leidžiama pasimatyti šio straipsnio 2 dalies 1 punkte ir 4 dalies 1 punkte nurodytais būdais, jeigu jie arba kiti jų nurodyti asmenys apmoka visas su vieno iš sutuoktinių pervežimu į kitą bausmės atlikimo vietą susijusias laisvės atėmimo vietų įstaigos patiriamas išlaidas, apskaičiuotas teisingumo ministro nustatyta tvarka. Šių pasimatymų vietą nustato laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgalioti pareigūnai.“

2.2. Civilinio kodekso 3.135 straipsnis „Artimieji giminaičiai“: „Artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys).“

2.3. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“: „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; [...]“

2.4. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. lapkričio 27 d. nutarimu Nr. 1016:

7 punktas: „Teisingumo ministerijos veiklos tikslai: [...]; 7.8. formuoti valstybės politiką bausmių vykdymo sistemos srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti šios politikos įgyvendinimą; [...]“

16 punktas: „Teisingumo ministerija, siekdama 7.8 papunktyje nustatyto veiklos tikslo: 16.1. vertina probacijos, suėmimo ir bausmių vykdymo bei valdymo procesus ir inicijuoja atitinkamas procedūras dėl šių procesų optimizavimo ir jų veiksmingumo didinimo;

16.2. koordinuoja ir kontroliuoja valstybės politikos įgyvendinimą probacijos, suėmimo ir bausmių vykdymo klausimais Teisingumo ministerijai pavaldžiose įstaigose; [...].“

2.5. Laisvės atėmimo vietų įstaigos vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų teisingumo ministro 2022 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. 1R-444:

86 punktas: „Pasimatyti su suimtuojų ar nuteistųjų nekontaktiniu arba kontaktiniu būdu, prižiūrint laisvės atėmimo vietų įstaigos pareigūnui, leidžiama ne daugiau kaip 3 asmenims (išimties taikomos suimtiesiems ar nuteistiesiems, turintiems 3 ir daugiau vaikų ar įvaidų, kurie vienu metu atvyksta į pasimatymą). Be pilnamečio asmens palydos pasimatyti leidžiama ne jaunesniems kaip 16 metų amžiaus suimtojo ar nuteistojo vaikams ar įvaidams. Pasimatyti su suimtuojų ar nuteistųjų nuotoliniu būdu leidžiama tik suimtojo ar nuteistojo artimiesiems. Pasimatyti nuotoliniu būdu su kitais asmenimis suimtajam ar nuteistajam leidžiama tik gavus laisvės atėmimo vietų įstaigos direktoriaus įgaliojimo pareigūno leidimą.“

89 punktas: „Laisvės atėmimo vietų įstaiga, gavusi asmens prašymą dėl pasimatymo suteikimo, nustato, ar suimtasis arba nuteistasis turi teisę į pasimatymą, patikrina šiame prašyme nurodytą informaciją duomenų registruose, informacinėse sistemose, suimtojo ar nuteistojo asmens byloje bei kituose informacijos šaltiniuose ir priima sprendimą, ar pasimatymas galės įvykti prašyme nurodyta data ir laiku.“

90 punktas: „Tuo atveju, jei pasimatymas prašyme suteikti pasimatymą su suimtuojų ar nuteistųjų nurodyta data ar laiku negali įvykti dėl objektyvių priežasčių (užimtos pasimatymų patalpos, suimtasis ar nuteistasis negalės dalyvauti pasimatyme dėl atliekamos nuobaudos ar kt.), laisvės atėmimo vietų įstaiga informuoja asmenį, pateikęs šį prašymą, ir pasiūlo kitą datą ar laiką, kada prašomas pasimatymas galėtų įvykti.“

2.6. Lietuvos kalėjimų tarnybos nuostatų, patvirtintų teisingumo ministro 2025 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. 1R-172, 8 punktas: „Tarnybos veiklos tikslai: 8.1. įgyvendinti Teisingumo ministerijos formuojamą valstybės politiką bausmių vykdymo sistemos srityje; [...].“

TYRIMUI REIKŠMINGA TEISMŲ PRAKTIKA

1. *Konstitucinio Teismo 2018 m. balandžio 12 d. nutarime Nr. KT6-N4/2018* pažymėta: „Kaip ne kartą yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, taip pat turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (*inter alia* 2015 m. lapkričio 19 d., 2016 m. liepos 8 d., 2018 m. kovo 2 d. nutarimai).“

2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika:

2.1. *2012 m. kovo 1 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-1605/2012* pažymėta: „Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). [...] Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

2.2. *2013 m. balandžio 15 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-889/2013* pažymėta:

„Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytas BVK nuostatas, aiškindama jas sistemiškai, atkreipia dėmesį, BVK 94 straipsnio 6 dalyje numatyta teisė į ilgalaikius pasimatymus su sutuoktiniu negali būti aiškinama taip, kad jos suteikimas, įgyvendinimas priklausytų išimtinai nuo įkalinimo įstaigų diskrecijos. Šiuo aspektu pažymėtina, jog teisė į ilgalaikius pasimatymus yra viena iš nuteistųjų teisių, padedančių palaikyti santykius su artimais žmonėmis, ir šiuo atveju nuo kiekvieno konkretaus asmens priklauso, ar jis pasinaudos šia teise ir kaip jis ja naudosis. Manytina, jog, asmeniui nusprendus pasinaudoti teise į ilgalaikius pasimatymus ir atitinkant įstatymų numatytus reikalavimus į tokius pasimatymus, pasimatymų teisės suteikimas negali priklausyti išimtinai nuo įkalinimo įstaigų diskrecijos teisės, nes tokiu atveju būtų paneigiamos nuteistiesiems BVK suteiktos teisės ir jų įgyvendinimas priklausytų išimtinai nuo kitų asmenų valios. Iš esmės tokie veiksmai nurodytą teisę paverstų deklaratyvia ir neefektyvia.

Pažymėtina, jog tokį nurodytą teisės į pasimatymus aiškinimą pagrindžia ir tai, kad tokios teisės įtvirtinimas, jos įgyvendinimas padeda pasiekti *inter alia* Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo įstatymų paskirtį – nustatyti tokią bausmės vykdymo tvarką, kad atlikęs bausmę nuteistasis savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis (BVK 1 str. 2 d.). Be to, jos įtvirtinimu yra užtikrinamas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir EŽTK) 8 straipsnyje garantuojama teisė į šeimos gyvenimo gerbimą.

Teisėjų kolegija šiuo aspektu pažymi, kad EŽTK 8 straipsnis *expressis verbis* numato, jog kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiama jo privatus ir šeimos gyvenimas (1 d.), o valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti

kelių viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti (2 d.). Atsižvelgus į nurodytas nuostatas, darytina išvada, jog EŽTK įpareigoja valstybes – dalyves gerbti kiekvieno asmens teisę į šeimos gyvenimą ir uždraudžia bet kokius apribojimus asmens naudojimuisi šia teise. Tai reiškia, kad bet koks kišimasis į asmens šeimos bei privatų gyvenimą, kuris negali būti pateisinamas pagal EŽTK 8 straipsnio 2 dalį, gali būti laikomas kėsanimusi į EŽTK 8 straipsnio 1 dalyje saugomą teisę. Teisėtų apribojimų atvejai turi būti proporcingi siekiamam tikslui, numatyti įstatyme ir taikomi tik tada, kai tai yra būtina demokratinėje visuomenėje, valstybei siekiant teisėtų tikslų, kuriuos aiškiai nurodo EŽTK 8 straipsnio 2 dalis. Šis būtinumo ir teisėtumo demokratinėje visuomenėje testas EŽTT kiekvienu konkrečiu atveju atliekamas gana griežtai. Pati EŽTK 8 straipsnio formuluotė formaliai atitinka valstybės pareigą susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, kuriais kišamasi į šeimos bei privatų gyvenimą. Kita vertus, pažymėtina, jog teisė į šeimos gyvenimą suponuoja ne tik valstybių pareigą susilaikyti nuo neteisėto kišimosi į asmens šeimos gyvenimą, bet ir implikuoja valstybei įsipareigojimą veikti taip, kad būtų leidžiama normaliai vystytis šiems santykiams (žr. EŽTT 1979 m. birželio 13 d. sprendimą byloje *PMarckx v. Belgija*, pareiškimas Nr. 6833/74).

Kita vertus, pastebėtina, kad EŽTT yra pabrėžęs, jog nors sulaikymas savo prigimtimi yra privataus ir šeimos gyvenimo ribojimas, tačiau kalinčio asmens teisės į šeimos gerbimą būtina dalis yra tai, kad kalėjimo administracija padėtų palaikyti veiksmingą bendravimą su artimais šeimos nariais (žr. EŽTT sprendimą *Messina prieš Italiją* (Nr. 2), pareiškimas Nr. 25498/94, 61 p.), tačiau tuo pačiu metu teismas pripažįsta, kad tam tikros kalinčių asmenų bendravimo su išoriniu pasauliu kontrolės priemonės gali būti taikomos ir savaime neprieštarauja EŽTK (žr. EŽTT *mutatis mutandis*, *Silver* ir kiti, 98 p.) (žr. EŽTT 2003 m. liepos 29 d. sprendimą byloje *Aliev prieš Ukrainą*, pareiškimas Nr. 41220/98). Taigi teisėjų kolegijos vertinimu, suteikiant teisę į ilgalaikius pasimatymus nuteistiems, be kita ko, yra įgyvendinama, užtikrinama teisė į šeimos gyvenimą, artimų santykių palaikymas ir puoselėjimas.“

2.3. LVAT 2014 m. balandžio 9 d. *aprobuotame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime* yra nurodęs:

2.3.1. „Baudžiamajame įstatyme nustatytų sankcijų, susijusių su asmens laisvės ribojimu, sukeltamos neigiamos pasekmės sudaro būtinąjį bausmės elementą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas). Kita vertus, valstybė, taikydama asmenims įstatyme įtvirtintus laisvės suvaržymus, prisiima dėl šių asmenų atsakomybę, *inter alia* pozityvias pareigas užtikrinti, kad asmuo laisvės atėmimo vietose nepatirtų didesnių ribojimų nei tie, kurie paprastai būdingi laisvės atėmimo bausmės įgyvendinimui. Atsižvelgus į tai, kad asmuo, kuriam paskirta laisvės atėmimo bausmė ar taikomas jos suvaržymas, tampa priklausomas nuo valstybės institucijų ir jų pareigūnų veiksmų, ypatingą reikšmę įgyja šio asmens teisinės apsaugos užtikrinimas. Bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo ar vidaus administravimo srityje teisėtumo ir pagrįstumo patikra pavesta administracinių teismų kompetencijai. Apžvelgiamo pobūdžio bylose Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nuosekliai akcentuoja, jog valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi tokiomis sąlygomis, kurios užtikrina, jog jų orumas bei kitos fundamentalios teisės ir laisvės, kurias įtvirtina tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – ir Konstitucija), tiek Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – ir Europos žmogaus teisių konvencija, Konvencija), yra gerbiamos.“

2.3.2. „Apibrėždamas laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų statusą, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas akcentuoja Europos Žmogaus Teisių Teismo išskiriamus nuteistųjų teisinės padėties ypatumus. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A822-1114/2013 teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką įkalinimo įstaigose, atsižvelgiant į šių įstaigų pobūdį, gali būti pateisinami

platesni apribojimai nei laisvėje esančių asmenų atžvilgiu (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *Hirst prieš Jungtinę Karalystę* (Nr. 2), pareiškimo Nr. 74025/01; 1975 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *Golder prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 4451/70). Be to, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pripažįstama, kad tam tikros kalnimo sąlygos ir su tuo susiję apribojimai yra būdingi atliekant laisvės atėmimo bausmę (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1967 m. liepos 11 d. sprendimas byloje *K.H.C. prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 2749/66), o laisvės atėmimo bausmė visada daro įtaką asmens įprastam gyvenimui ir neišvengiamai nustato tam tikrus apribojimus ir kontrolę (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Dickinson prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 44362/04) (2013 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-1114/2013).“

2.3.3. „Remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat nuosekliai pabrėžia, kad laisvės apribojimo metu asmenys iš esmės nenustoja naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Konvencija. Šiuo aspektu administracinių teismų praktikoje ypač akcentuojamas nežmoniško arba žeminančio elgesio draudimo laikymasis. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1802/2013 teisėjų kolegija pabrėžė, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas yra ne kartą pažymėjęs, jog tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę. Šiame kontekste Konvencijos 3 straipsnis (niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas) nustato valstybės institucijoms pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalnimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalnimo būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalnimo susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalnami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, jog jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalnamu (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudła prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 30210/96; 2002 m. liepos 15 d. sprendimą byloje *Kalashnikov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 47095/99; 2003 m. vasario 4 d. sprendimą byloje *Van der Ven prieš Nyderlandų Karalystę*, pareiškimo Nr. 50901/99; 2009 m. spalio 22 d. sprendimo byloje *Norbert Sikorski prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 17599/05, 131 paragrafą). Taigi, iš valstybės yra reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalnimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. kovo 27 d. sprendimo byloje *Sukhovoy prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 63955/00, 31 paragrafą; 2007 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje *Benediktov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 106/02, 37 paragrafą) (žr. 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1802/2013 ir joje nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką).“

2.4. 2014 m. gegužės 14 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-706/2014 pažymėta: „Teisėtumo principas viešojo administravimo srityje reiškia, kad viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti teisės aktų reikalavimus ir kad jų priimti sprendimai būtų pagrįsti teisės normomis, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus. Norėdami priimti administracinį teisės aktą viešojo administravimo subjektai privalo turėti tinkamas priežastis, o ne pateikti bet kokias priežastis, kad patenkintų formalius reikalavimus.“

2.5. 2015 m. rugsėjo 8 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2494-438/2015 pažymėta: „[...] viešojo administravimo subjektas, privalo vadovautis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme įtvirtintais principais, *inter alia* įstatymų viršenybės ir objektyvumo principais, lemiančiais viešojo administravimo subjekto pareigą priimant sprendimus veikti pagal teisės aktuose jiems nustatytas teises ir pareigas, bei savo sprendimą pagrįsti tokiu būdu, jog nekiltų abejonių dėl šio sprendimo rezultato.“